

ECIO

leren zonder belemmering

Quickscan

Ten behoeve van toetsen en examens voor studenten met dyslexie en ernstige taalproblemen

Van alle onderdelen van de onderwijsketen is toetsing en examinering wellicht de zwakste schakel, zegt Jan Anthonie Bruijn in zijn voorwoord van het boek *Toetsrevolutie*¹. Sinds enkele jaren is er volgens hem dan ook terecht veel en steeds bredere aandacht voor de kwaliteit en toegankelijkheid van toetsen en examens in het onderwijs.

WAT TOETSEN WE EIGENLIJK?

Toetsconstructeurs (welke docent is dat niet?) dienen zich te realiseren dat naast de leerinhoud ook (vaak onbedoeld) stressbestendigheid wordt getoetst. Wist u bijvoorbeeld dat veel adrenaline (stress) in het lichaam maakt dat instructie/informatie minder gemakkelijk binnenkomt en kennis moeilijker uit het geheugen wordt opgehaald? Daarnaast is taal (in geschreven of gesproken vorm) vrijwel altijd het voertuig dat wordt gebruikt om te toetsen. De taalvaardigheid van de kandidaat is dan ook van invloed op het toetsresultaat, ook bij niet-talige onderwerpen.

ONGEWENSTE INVLOED

Studenten met dyslexie en andere ernstige taalproblemen hebben meer last van de hierboven beschreven ongewenste invloeden dan andere studenten. Toch moeten zij vanzelfsprekend aan dezelfde eisen voldoen als hun collega's. U kunt als onderwijsprofessional de negatieve invloed van bovenstaande factoren op twee manieren reduceren:

- ✓ door u bij het construeren en beoordelen van toetsen en examens aan een aantal algemene richtlijnen te houden en;
- ✓ door bij het afnemen van een toets/ examen bepaalde specifieke voorzieningen te treffen.

Daar worden de toetsen en examens dus betrouwbaarder van.

Met onderstaande quickscan krijgt u snel zicht op de mate waarin uw toets of examen bijdraagt aan reductie van bovengenoemde nadelige invloeden en toegankelijker wordt.

¹ Sluijsmans D. & Segers M. (2018) *Toetsrevolutie. Naar een feedbackcultuur in het hoger onderwijs*, Culemborg: Phronese.

Quickscan

1. Algemene criteria bij een toets/ examen

Onderstaande checkpoints zijn nuttig voor alle studenten.

1.1 Formulering van vragen

- ✓ Formuleer zorgvuldig, logisch en bondig.
- ✓ Vermijd:
 - o lange inleidende teksten;
 - o complexe zinnen met veel informatie en onderlinge relaties (tenzij, omdat, doordat, enz.);
 - o dubbele ontkenningen.
- ✓ Voorkom dat vragen op meerdere manieren geïnterpreteerd kunnen worden.
- ✓ Gebruik consistent woorden en termen die bekend zijn uit college of boek.

1.2 Beoordeling

- ✓ Beoordeel alleen aan de hand van vooraf beschreven toetscriteria:
 - o meestal gaat dat om inhoud, soms om opbouw (van een artikel, betoog etc.);
 - o zaken als zinsconstructie, spelling en dergelijke zijn vaak niet specifiek als toetscriterium beschreven en dienen dan ook in de beoordeling geen rol te spelen;
 - o het geven van constructieve feedback hierop is natuurlijk wel aan te bevelen!

2. Specifieke voorzieningen voor studenten met dyslexie en ernstige taalproblemen

2.1 Organisatorische voorzieningen²

- ✓ Tijdverlenging bij toetsen en examens (tenzij tijdsdruk een specifiek beschreven toetscriterium is).
- ✓ Laptop met spellingcontrole.
- ✓ Voorleessoftware (zoals Kurzweil, Claroread etc.) of andere compenserende software.
- ✓ Aparte, rustige ruimte om toets/examen af te leggen.
- ✓ Steunkaarten voor specifieke vakonderdelen, zoals bijvoorbeeld:
 - o stappenplan grammatica;
 - o format voor opbouw van een brief, offerte e.d.
- ✓ Voldoende kladpapier.

2.2 Alternatieve toetsvorm

- Sommige studenten ondervinden als gevolg van hun (lees)beperking hinder van de vorm waarin de toets wordt afgenomen. Een in goed overleg met de student gekozen alternatieve toetsvorm (op basis van dezelfde toetsmatrijs!) kan dan een oplossing bieden, bijvoorbeeld:
- ✓ mondelinge toets in plaats van schriftelijk;
 - ✓ open vragen in plaats van multiple choice (of andersom);
 - ✓ mogelijkheid tot mondelinge toelichting op schriftelijk gegeven antwoorden.

2.3 Dyslexie-vriendelijke vormgeving van een schriftelijke toets/examen

- ✓ Schreefloos lettertype: bijvoorbeeld Arial of Verdana.
- ✓ Lettergrootte: minimaal 12 punts.
- ✓ Regelafstand: minimaal 1,5.
- ✓ Getint papier, bij voorkeur crème-kleurig of off-white³.
- ✓ Overzichtelijke bladspiegel (met ruimte voor aantekeningen).
- ✓ Links uitgelijnde tekst (dus niet uitvullen).
- ✓ Eénzijdig bedrukt papier (lege pagina's te gebruiken voor aantekeningen).
- ✓ Visuele ondersteuning van de tekst waar mogelijk (bijvoorbeeld schema, afbeelding, tabel, enz.).

² Kijk voor meer informatie over toegankelijkheid op: <https://www.ecio.nl/toegankelijkheid/>

³ Sommige studenten hebben zelfs baat bij een bepaalde kleur papier, zoals licht groen, zalm etc.

COLOFON

ECIO, Expertisecentrum inclusief onderwijs, informeert, adviseert en ondersteunt universiteiten, hogescholen en het mbo bij vraagstukken rondom inclusief onderwijs en studentenwelzijn. Studenten met een extra ondersteuningsvraag kunnen zo met succes hun opleiding doorlopen en doorstromen naar een baan die bij hen past. Onderwijs voor iedereen dus. Zonder belemmeringen.

ECIO was tot 2019 Expertisecentrum handicap + studie. Inmiddels richten we ons niet meer alleen op studeren met een functiebeperking. Studenten kunnen ook extra ondersteuning nodig hebben door jong ouderschap, behandeling rondom gendertransitie en bijzondere familieomstandigheden, zoals mantelzorg. En heel actueel: ook prestatiedruk, financiële zorgen en het sociale klimaat kunnen het welzijn van studenten beïnvloeden.

Stationsplein 14
5211 AP 's-Hertogenbosch

073 - 680 07 83

algemeen@ecio.nl

Postbus 1585
5200 BP 's-Hertogenbosch

www.ecio.nl

© ECIO 2019, oorspronkelijke tekst handicap + studie 2016
Overname van teksten, ideeën en resultaten uit deze
publicatie is vrij toegestaan, mits met bronvermelding.